

Методичний коментар до уроку “Музика водограю”

Водофон

Вітання крапельок

Продовжуючи тему гри води, розпочату на попередньому уроці, пропонуємо дітям уявити себе краплинками, які зустрічаються зі своїми друзками. Разом краплинки створять струмочок, річку, море, океан.

Після вітання діти можуть братися за руки й поступово маленький струмочок перетвориться на річку, а потім на море.

- Як рухаються краплинки? Які в них голоси?
- Які дитячі музичні інструменти можуть прикрасити вітання?
- Краплинки вітаються в мажорі чи мінорі? Чому саме так?

Який голос у води?

Запропонуйте дітям пригадати, де вони чули голос води, чи завжди він однаковий, чи можна зрозуміти настрій води за її голосом.

- Які дієслова допоможуть описати спів води?
- Прикметники чи дієслова допоможуть більше під час опису? Чому?
- Можливо, у різних випадках варто використовувати різні частини мови? Коли які частини мови краще вживати?

Покажіть дітям відеозамальовку про [найбільший каскадний водоспад українських Карпат](#) — Пробій (інша назва — Яремчанський водоспад), розташований на річці Прут (м. Яремче Івано-Франківської області). Пробій — один із найповноводніших водоспадів Карпат. Висота падіння води — 8 м.

- Який настрій у води?
- Чи можна сказати, що вода грає?
- Як гадаєте, чи відповідає музичний супровід зображенню?
- Який музичний супровід дібрали б ви? (Запропонуйте дітям спробувати зробити це).

Передаємо голос води

- Яким ви уявляєте голоси краплинок?
- Який музичний інструмент найкраще може передати цей звук?

Можливо, дзвіночки? Запропонуйте дітям взяти різні дзвіночки й дослідити, як вони звучать.

- Як упізнати звук дзвіночків?
- Чи однакові в них голоси?
- Від чого це залежить?
- Чи одразу звук дзвіночків припиняється? Чому?
- Чи можна продзвонити ритм?
- Яких ритмиків відтворити дзвіночками легше, а яких — складніше? Чому?

Виконувати ритм дзвіночками складно, тому зробимо музичний інструмент, який нагадує звучання дзвіночків.

Візьміть скляну посудину (наприклад, склянку). Наповніть водою. Обережно постукайте по склянці.

- Який звук ви почули?
- Постукайте по склянці в різних місцях. Чи однакові звуки ви чуєте?
- Дослідіть, чи залежить звук від кількості води, від того, чим ви стукаєте по склянці. Запам'ятайте, який звук найбільше сподобався.
- Чи схожий цей звук на звук дзвіночків?
- Як ви назвете такий музичний інструмент?

Далі діти набирають у склянки різну кількість води і стукають одним предметом по всіх склянках — вони звучатимуть по-різному.

- Створіть із друзями оркестр склянок-дзвіночків. Виконайте ритм.
- Чи відрізняється звучання різних склянок?
- Упорядкуйте склянки від низького звуку до високого.
- Поекспериментуйте — виконуйте ритм так, щоб утворювалися різні звуки.

Це буде неперевершений оркестр!

- Зіграйте на водофоні з двох склянок ритм, який показують ритмики.

- Чи один варіант виконання існує? Зіграйте кілька версій. Яка сподобалася найбільше?
- Повторіть її на слова співаночки "Гей, водограю!".

Так експериментуючи діти зрозуміють, чим відрізняється ритм від мелодії, яку роль відіграє висота звуку при створенні музики.

Якщо є час можна запропонувати дітям виконати ритм, співаючи імена ритмиків. Спочатку діти тихенько простукають ритм зручним для себе способом і паралельно наспівують, потім можна переходити до проспівування ритму.

Можна запропонувати дітям пофантазувати: виконати ритми ногами і руками, а також вигадати власні ритми.

Гей, водограю

Робота зі співаночкою “Гей, водограю!” схожа на ту, яку діти виконували на попередньому уроці. Запропонуйте дітям прочитати римівку й виконати акомпонуєчи на водофоні.

- Які слова допомагають створювати ритм у вірші?

Діти також можуть придумати мелодію і проспівати римівку. Якщо в дітей не виникає труднощів, можна запропонувати їм виконати реп — ритмічний речитатив, який зазвичай виконується під музику.

Цього разу ми чітко задаємо дітям ритм, а через деякий час пропонуємо вигадати інший.

- Чи складно це зробити?
- Що нам допомагає підтримувати ритм вірша?

Гра води

Знайомимося з композитором

Моріс Равель — французький композитор-новатор. Його музика завжди близька і зрозуміла.

Хоча Равеля часто називають імпресіоністом, його доробок виходить за межі цього напрямку. Наприклад, фортепіанний концерт соль мажор має джазові елементи, рапсодія для скрипки й фортепіано “Циганка” нагадує віртуозний стиль Паганіні й Ліста, кілька коротких п’єс написані в манері Гайдна.

Творча спадщина композитора невелика (приблизно 85, зазвичай, коротких творів). Це пов’язано з відточеністю музичного висловлювання, відсутністю “зайвих слів”. Ніхто не бачив, як він творив і ніхто не знаходив ескізів. Однак дивовижна точність, вивіреність усіх деталей і відтінків, чистота й природність ліній — все свідчить про увагу до кожної дрібниці, про тривалу роботу.

Моріс Равель часто черпав натхнення в танцювальних жанрах різних епох. У його творах представлені такі танці, як менует, вальс, рігодон, форлана, чардаш, болеро, хабанера.

Музика в русі

Послухайте з дітьми п’єсу Моріса Равеля “Гра води” у виконанні уродженця Житомира, видатного піаніста Святослава Ріхтера. Слухаючи, діти рухаються під музику, утворюючи струмок.

У “Грі води” Моріс Равель блискуче зобразив воду — здається, що ми бачимо, як вона ллється, як краплинки виграють на сонці всіма кольорами веселки. Цей твір енергійний, із запальними ритмами, потужними сплесками і яскравою кульмінацією. У Равеля вода ніби жива істота. А у грі Святослава Ріхтера багато бурхливого темпераменту, стихійності й навіть гумору.

Коли слухаємо п’єсу, уявляємо постійних рух води. Вода ніби сміється, жартує, радіє свободі, вітру, сонечку, закликає нас погратися з нею, кинутися навздогін... Такий постійний

легкий рух передається й нам, нашим думкам, уяві, вчинкам, мріям. Ми ніби й міркуємо швидше, намагаючись встигнути за мелодією.

- Чи завжди однаково гучно лунає музика? Чому вона звучить то гучніше, то тихіше?
- Ця музика написана в мажорі чи в мінорі?
- Розкажіть про цю п'єсу, обираючи слова з хмари.
- Додайте слова, щоб якомога краще описати цей музичний твір.
- Як ви рухалися під музику: самостійно, парами, трійками, якимось інакше?
- Якими були ваші рухи — плавними, гнучкими, повільними, як вода, чи інакшими?
- У чому особливість музики? Чи можна назвати її незвичайною? Чому?
- Чому композитор назвав п'єсу "Гра води"? Як він передає рух води?
- Чи співзвучна п'єса Моріса Равеля "Гра води" та світлини з фонтанами? Поясніть свою відповідь.
- А що ви уявили б, якби не знали назву п'єси?
- Опишіть воду, змальовану композитором. Яка ця вода? Доберіть якомога більше слів.
- Намалюйте воду за музикою. Які барви пасують до цієї музики? Чому?
- На початку бесіди ми говорили про те, що музикою композитор змальовує воду, ніби живу істоту. Тож намалюймо "живу" воду. Якою вона може бути? Як ви її уявляєте? Море, водоспад, струмочок, малесенький потічок, крапелька, калюжка, дощик, росинка, дощова хмаринка?

Продовжити розпочату роботу можна такими проектами.

- Знайдіть або зробіть світлини для фотовиставки "Гра води". Влаштуйте виставку в класі. Якою ви уявляєте воду? Чому? Уважно роздивіться фотографії та доберіть ті, що пасують до музики.
- Влаштуйте виставку картин або власних малюнків "Гра води".
- Знайдіть мультфільми, де вода грає.
- На основі музики вигадайте цікаві пригоди, створіть оповідання, мультфільм, комікс про гру води.

Виконавець і музика

Виконавець — своєрідний посередник між нами і композитором, адже не всі ми можемо прочитати ноти і "почути" музику. Виконавець читає між нот, інтерпретує задум композитора для нас. І головне завдання виконавця — зрозуміти, що саме хотів передати музикою композитор, донести до нас музику так, як замислив композитор, додати до неї частинку своєї душі, свого інтелекту, розуміння мелодії... Додати обережно, гармонійно поєднавши своє відчуття музики з тим, що хотів сказати нам автор.

Але все це можливо лише тоді, коли виконавець є особистістю: має власну думку, не боїться висловлювати її, вміє говорити з іншими (можливо, не словами, а музикою), веде за собою, переконує. Як саме це відбувається — таємниця. Здавалося б, виконавці грають за одними нотами, нюанси нібито однакові і ритм правильний, а звучить по-різному. Бо музика в різних людей може викликати різні почуття, думки, спогади. Кожен з нас по-своєму уявляє музичні образи, які композитор передає нотами.

Знайомимося з виконавцем

Нам пощастило, що ми слухали “Гру води” у виконанні піаніста, культурного і громадського діяча, одного з найвидатніших музикантів ХХ століття **Святослава Ріхтера**. Саме його виконання багатьох музичних творів є взірцем для музикантів. Виконання С. Ріхтера відрізняється технічною досконалістю, глибоко індивідуальним підходом до твору, відчуттям часу й стилю.

Святослав виявив схильність до музики в ранньому дитинстві. Перший його твір “Дощик” записала мати, бо сам автор іще не знав нот. Наступні твори вже записував він сам. Але композитором Ріхтер так і не став, оскільки вважав, що вже створено багато першокласної музики, а другосортної писати не варто.

Вчитися грати на фортепіано Святослав Ріхтер почав самотужки, обравши не дитячий репертуар, а зразу твори Шопена. Він не навчався в музичній школі, але завдяки набутому виконавському рівню став акомпаніатором в Одеському оперному театрі. Пригадують, як до театру приїхав диригент Самуїл Столерман і провів першу репетицію опери “Євгеній Онєгін” Петра Чайковського. Після репетиції він подякував співакам, сказавши, що, мабуть, усе було добре, але він їх не чув, бо слухав лише акомпаніатора.

Молодий музикант починає стрімко опановувати нові твори, багато гастролює країною. Програми вражають різноманітністю, і незрозуміло, коли він встигає все вивчити. Вражає майстерність і неймовірна віртуозність музиканта.

Він стає бажаним гостем у будь-якій країні, у найвідоміших концертних залах, виступає з видатними диригентами та найкращими оркестрами. Італійська газета писала: “Будь-який інший піаніст грає десятьма пальцями, в Америці писали, що Ріхтер грає десятьма руками, французи стверджували, що Ріхтер грає десятьма головами. Але це не так: Ріхтер грає всією своєю сутністю!”.

В історії виконавства з’явилася межа: до Ріхтера і з часу його появи в музиці. Ніхто не ставить собі таких велетенських художніх завдань, як він, і не дає такої переконливої відповіді. Але сам музикант при цьому вважав, що виконавець не може бути геніальним, геніями є творці шедеврів.